

Rapport 2006:52 R

Högskoleverkets tillsyn Viktigare beslut 2004–2005

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Högskoleverkets tillsyn Viktigare beslut 2004–2005

Utgiven av Högskoleverket 2006

Högskoleverkets rapportserie 2006:52 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, juridiska avdelningen, **Anna Sandström**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Tryckeri, Ort, december 2006

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Förord	5
Frågor om examination	7
Misstanke om fusk	7
Begränsning av antalet provtillfällen	8
Examinationsregler måste finnas i kursplanen	10
Utbildning på distans	11
Tentamensgenomgång på en distansutbildning	13
Byte av examinator m.m.	14
Ett slututlåtande om en students lämplighet till framtida yrke	15
Ändring av examensbevis	17
Frågor om högskoleutbildning	19
Ändrad studiegång	19
Individuell utbildningsplan i stället för beslut om tillgodoräknande	22
Brister vid hanteringen av barndomsprojektet	24
Bristande förutsättningar för att bedriva musikproducentutbildning	25
Nollpoängskurser är inte tillåtna	27
Utbildning inom ramen för utbytesprogram	29
Handledning vid uppsatsarbete	30
Avgifter i högskolan	31
Hyra av dator	31
Avgifter för kurs	33
Tryckkostnader för en uppsats	34
Studentinflytande	35
Förhindrande av studentinflytande	35
Utebliven kursvärdering	37
Forskarutbildning	39
Antagning till licentiatexamen	39
Universitetets ansvar att fastställa en individuell studieplan	41
Uppdragsutbildning	43
Enskild utbildningsanordnare kritiserar för sin uppdragsutbildning	43

Förord

Högskoleverket har som en av sina huvuduppgifter att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Syftet är att värna om de enskildas rättigheter genom att kontrollera hur universitet och högskolor följer de lagar och förordningar som gäller för verksamheten.

Högskoleverkets tillsyn bedrivs på olika sätt och utgår till stor del från anmälningar som främst studenter och studentkårer skickar in till verket.

Om det bedöms vara nödvändigt får lärosätena en möjlighet att yttra sig i dessa ärenden. Ärendena avslutas med ett beslut, där verket redovisar sin bedömning av rättsläget och, om det finns anledning, riktar kritik mot det berörda lärosätet. Högskoleverket kan däremot inte ändra ett beslut som ett lärosäte har fattat i ett visst ärende. Det förekommer att Högskoleverket följer upp en anmälan genom ett s.k. uppföljningsbeslut. Tillsynen består i övrigt av allmänna tillsynsbesök hos universitet och högskolor, fördjupade studier och insatser samt andra egeninitierade tillsynsärenden.

Högskoleverkets presenterar i denna rapport viktiga beslut som innehåller frågor av allmänt intresse. Besluten har fattats inom ramen för verkets tillsynsverksamhet under åren 2004 och 2005. Det är Högskoleverkets förhoppning att rapporten skall vara till stöd och hjälp för anställda vid lärosätena, studentkårer och inte minst för enskilda studenter.

Besluten är kortade och refereras med tyngdpunkt på verkets bedömning. Författningstext återges endast sparsamt för att underlätta läsbarheten. Besluten i sin helhet finns att läsa på verkets webbplats <www.hsv.se>.

Rapporten är indelad i avsnitt som täcker flera av de frågeställningar som framför allt anmälningarna har aktualiserat.

Högskoleverket har tidigare gett ut tre rapporter. År 2000 sammanställdes rapporten *Högskoleverkets tillsyn Viktigare beslut 1995–1999*, år 2002 *Högskoleverkets tillsyn Viktigare beslut 2000–2001* och år 2004 *Högskoleverkets tillsyn Viktigare beslut 2002–2003*. Det är verkets förhoppning att kunna återkomma med liknande sammanställningar även i framtiden.

Eva Westberg
chefsjurist

Frågor om examination

Misstanke om fusk

Högskoleverket har funnit att högskolan inte tillräckligt skyndsamt informerat de studenter som blivit anklagade för fusk om att misstankarna inte hade underställts disciplinnämnden för prövning.

Bakgrund

Två studenter ifrågasatte i en anmälan till Högskoleverket hur de hade blivit behandlade av Mälardalens högskola i samband med bl.a. examination av de gemensamma uppsatserna. De hade studerat på två utbildningar, och deras uppsatser utfördes på uppdrag av en uppdragsgivare. När de hade opponerat på uppsatserna blev de kontaktade av studierektorerna för de olika institutionerna. Vid ett möte i slutet av juni 2003 blev studenterna anklagade för fusk och informerades om att de skulle anmälas till disciplinnämnden. I slutet av augusti 2003 framkom att disciplinnämnden inte ville befatta sig med ärendet.

Högskolan anförde i sitt yttrande till Högskoleverket bl.a. följande. Studenterna hade gjort ett tiopoängsarbete som de med vissa förändringar hade lämnat in i två versioner utan att upplysa om denna metod vid ventileringsseminarierna. Eftersom högskolan misstänkte plagiat diskuterades att anmäla ärendet till högskolans disciplinnämnd. Studenterna hade fått information om ärendets behandling, skälen till den fördröjda betygssättningen och anledningen till att uppsatsen fick betyget underkänt. Den version som lämnades till den andra institutionen blev godkänd efter kompletteringar. Någon kontakt togs dock inte med studenterna förrän efter sommaren, i augusti.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket fann anledning att rikta kritik mot Mälardalens högskola för att högskolan bl.a. inte tillräckligt skyndsamt informerat studenterna om att misstankarna om fusk aldrig underställdes disciplinnämnden för prövning.

Högskoleverket förutsatte att högskolan skulle vidta åtgärder med anledning av verkets kritik och informera personalen om gällande bestämmelser.

Beslut 2004-10-29 Rättssäkerhet vid examination – examinator, kursplaner och misstanke om fusk (reg. nr 31-4821-03)

Begränsning av antalet provtillfällen

Högskoleverket har funnit att om det finns behov av att begränsa rätten att genomgå prov måste den göras för varje kurs och inte för hela program. Dessutom har Högskoleverket ansett att en student måste ha deltagit i ett prov för att anses ha genomgått provet. Det räcker inte att studenten anmält sig till provet och sedan uteblivit.

Bakgrund

Studentkåren vid Hälsouniversitetet, Linköpings universitet, ifrågasatte i en anmälan att Hälsouniversitetet begränsat antalet tentamenstillfällen till fem för alla utbildningar på Hälsouniversitetet. Studentkåren ansåg också att Hälsouniversitetets regel att en anmälan till examination räknades som ett tentamenstillfälle strider mot högskoleförordningens bestämmelser.

Linköpings universitet redovisade i sitt yttrande till Högskoleverket argument för begränsningar av antalet provtillfällen från samtliga utbildningar vid Hälsouniversitetet. Av elva program ansåg företrädare för sju att begränsningar behövdes. På fyra program kunde begränsningarna tas bort. Hälsouniversitetet argumenterade för behovet av en regel om att en anmälan till examination skall räknas som ett tentamenstillfälle, medan Linköpings universitet ansåg att regeln strider mot högskoleförordningens bestämmelser.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 4 § andra stycket högskolelagen skall de tillgängliga resurserna utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten.

Enligt 6 kap. 6 § högskoleförordningen skall det för en kurs inom grundläggande högskoleutbildning finnas en kursplan. Enligt 6 kap. 7 § punkt 10 högskoleförordningen skall det i kursplanen anges om antalet tillfällen för prov, eller praktik- eller motsvarande utbildningsperioder, för att bli godkänd är begränsat.

Enligt 6 kap. 11 a § högskoleförordningen gäller följande. Om en högskola begränsar det antal tillfällen som en student får genomgå prov för att få godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs, skall antalet tillfällen bestämmas till minst fem. Om godkänt resultat på en kurs eller del av en kurs förutsätter att studenten genomgått praktik eller motsvarande utbildning med godkänt resultat, skall antalet praktik- eller motsvarande utbildningsperioder bestämmas till minst två.

Högskoleverket påpekade att det är högskolelagens regel om effektivt resursutnyttjande som utgör grunden för högskolornas möjligheter att besluta om begränsningar av antalet provtillfällen. Grunden för möjligheten att begränsa antalet examinationstillfällen är alltså vilka resurser examinationen kräver. Företrädarna för de olika programmen vid Hälsouniversitetet hade i stort sett anfört goda generella skäl för varför begränsningar behövs på respektive program. Det räcker dock inte att göra denna bedömning per program, utan bedömningen måste göras per kurs. Skälet till detta är att det enligt 6 kap. 7 § 10 högskoleförordningen skall anges i kursplanen för varje kurs om antalet examinationstillfällen är begränsat. Linköpings universitet måste därför för varje kurs ta ställning till om begränsningar behövs och, om ett sådant behov finns, föreskriva detta i kursplanen.

Högskoleverket konstaterade att 6 kap. 11 a § högskoleförordningen reglerar begränsningar av ”det antal tillfällen som en student får genomgå prov för att få godkänt resultat”. En student som har anmält sig till ett prov men som inte deltagit i provet kan inte anses ha genomgått provet. Hälsouniversitetets regel stred därför mot högskoleförordningens bestämmelse.

Beslut 2005-12-08 Anmälan angående examinationsregler vid Hälsouniversitetet, Linköpings universitet (reg. nr 31-1733-05)

Vid tiden för beslutet fanns bestämmelserna i de paragrafer i högskoleförordningen som framgår av referatet. Nya bestämmelser och ändringar i högskoleförordningen träder emellertid i kraft den 1 januari 2007. I detta fall innebär förändringarna ingen ändring i sak. 6 kap. 6 § högskoleförordningen har nu ersatts av 6 kap. 14 § högskoleförordningen, 6 kap. 7 § punkt 10 högskoleförordningen av 6 kap. 15 § punkt 12 högskoleförordningen och 6 kap. 11 a § högskoleförordningen av 6 kap. 21 § högskoleförordningen.

Examinationsregler måste finnas i kursplanen

Högskoleverket har ansett att alla regler som har karaktären av bindande föreskrifter skall finnas med i kursplanen. Det får inte förekomma att bindande föreskrifter beslutas i form av promemorior, riktlinjer, handböcker etc.

Bakgrund

En student anmälde att examinationen av honom på den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) inom lärarprogrammet och formerna för bedömning av VFU:n inte framgick av kursplanen. Kursen gavs vid Umeå universitet. Umeå studentkår inkom med en inläga till Högskoleverket och ställde frågor i samband med ärendet.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket ansåg att föreskrifter i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen, dvs. regler som är generellt tillämplbara och bindande såväl för universitetet och högskolan som för studenten. Regler i kursplaner om innehåll, examinationsform och betygsgrader utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när han eller hon fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanerna är fullständiga. Regler som har karaktären av bindande föreskrifter skall finnas i kursplanen. Det är möjligt att använda sig av bilagor till kursplanen, men innehållet i bilagorna måste beslutas på samma sätt som kursplanens övriga regler. Det får inte förekomma att bindande föreskrifter beslutas i form av promemorior, riktlinjer, handböcker etc. Högskoleverket anmodade universitetet att redogöra för vilka åtgärder universitetet avsåg att vidta angående kursplanens innehåll.

Uppföljning

Umeå universitet redovisade till Högskoleverket den aktuella kursplanen, som numera uppfyller de krav som högskoleförordningen ställer vad avser examination m.m.

Beslut 2005-II-28, Verksamhetsförlagd utbildning inom lärarprogrammet (reg. nr 31-246-05) och beslut 2006-02-16 Verksamhetsförlagd utbildning inom lärarprogrammet vid Umeå universitet – nu fråga om uppföljning av Högskoleverkets beslut den 28 november 2005 (reg. nr 31-246-05)

Utbildning på distans

Högskoleverket har konstaterat att det inte finns några särskilda bestämmelser som reglerar utbildning på distans. Högskoleverket har vidare ansett att universitet och högskolor bör sträva efter att examinera distansstudenter så nära hemorten som möjligt.

Bakgrund

En student ifrågasatte i en anmälan till Högskoleverket att hon som distansstudent måste åka till Örebro för att tentera och inte fick tentera på Ljusnarsbergs lärcentrum i Kopparberg. Vårterminen 2005 började hon distansstudier på sjuksköterskeprogrammet vid Örebro universitet. Hon bodde i Kopparberg och hade nio mil till Örebro. Hon ville tentera i Kopparberg där universitetet hade ett campus. Vid registreringen fick hon av studievägledaren ett löfte om att få skriva tentamen på campus Kopparberg, men enligt uppgift hade man inte tillgång till personal. Det fanns dock ett lärcentrum i Kopparberg och tentamen gavs där samtidigt som vid universitetet i Örebro. Hon skrev sin första tentamen vid detta lärcentrum. Hon hade valt att studera på distans bl.a. för att slippa resa och för att hon måste arbeta.

Universitetet anförde i sitt yttrande till Högskoleverket att kraven på rättssäkerhet bäst säkerhetsställs genom att skriftliga tentamina genomförs vid lärosätet med universitetets egen personal, som är förtrogen med regelverket och med universitetets organisation. Man undviker därmed också att studenterna får genomföra sina tentamina under olika omständigheter.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att det inte finns några särskilda bestämmelser som reglerar utbildning på distans. Inte heller finns det några bestämmelser i högskoleförfattningarna om var examinationen skall äga rum. Denna fråga får universiteten och högskolorna själva reglera. Högskoleverket hänvisade dock till vad som står i propositionen *Den öppna högskolan* (prop. 2001/02:15 s. 110) om krav på samling av studenter som läser inom ramen för Nätuniversitetet. Regeringen uttalade att målsättningen bör vara att begränsa sådana inslag i utbildningen. I den mån det finns krav på samlingar är det självfallet centralt att studenterna tydligt informeras om detta. Högskoleverket ansåg att regeringens uttalande borde kunna tillämpas även på distansstudenters examination. Universitet och högskolor borde således sträva efter att examinera distansstudenter så nära hemorten som möjligt.

Högskoleverket ansåg också att det ligger i sakens natur att distansstudenter på ett tidigt stadium av utbildningen blir informerade om var en examination skall äga rum. Högskoleverket konstaterade att studenterna hade informerats om att ett antal moment skulle kräva närvaro vid bland annat campus i Örebro. Distansstudenterna borde därför ha varit beredda på att ibland infinna sig vid universitetet i Örebro. Högskoleverket ansåg att universitetet inte hade hanterat studentens ärende på ett uppenbart olämpligt sätt.

Beslut 2005-09-06 Platsen för examination av distansstudenter på sjuksköterskeprogrammet vid Örebro universitet (reg. nr 31-994-05)

Tentamensgenomgång på en distansutbildning

Högskoleverket har funnit att det inte finns någon allmän skyldighet för en lärare att motivera sitt betygsbeslut via e-post. Läraren har rätt att själv välja vilket sätt han eller hon vill besvara en sådan fråga på. Högskoleverket har dock ansett att när det gäller en distanskurs finns det skäl att särskilt överväga om svar kan lämnas på ett sådant sätt som innebär att studenterna inte behöver befinna på studieorten.

Bakgrund

En student vid Mitthögskolan, numera Mittuniversitetet, klagade på att han inte fick en motivering till varför han blev underkänd på tentamen och att han inte kunde få motiveringen via e-post trots att han läste en distanskurs.

Mittuniversitetet medgav i sitt yttrande till Högskoleverket att det var olyckligt att de berörda studenterna inte haft möjlighet till kontakter med läraren. Av institutionens förslag till rutiner för tentamensgenomgångar framgick att studenter i framtiden skulle få möjlighet att nå läraren på en schemalagd tid i nära anslutning till rättningstillfället.

Högskoleverkets bedömning

Resultaten från den aktuella tentamen fanns inrapporterade i Ladok den 16 april 2004. Under tiden 20 april–6 maj var den ansvarige läraren på semester. Ingen annan besvarade heller frågor i lärarens ställe. Högskoleverket ansåg att den tiden var för lång – särskilt med tanke på att omtentamen var utsatt till 7 maj, att det var fråga om en distanskurs och att någon tentamensgenomgång inte var planerad.

Enligt 20 § förvaltningslagen finns ingen skyldighet att motivera ett betygsbeslut. Däremot bör myndigheten på begäran av den som är part om möjligt upplysa om skälen i efterhand. Högskoleverket ansåg inte att det finns någon allmän skyldighet för en universitetslärare att motivera sitt betygsbeslut via e-post. Läraren hade rätt att välja på vilket sätt en sådan fråga skulle besvaras. Vid distansstudier finns det dock skäl att särskilt överväga vilka alternativa sätt det finns att svara studenterna på.

Beslut 2005-01-25 Tentamensgenomgång vid distansutbildning (reg. nr 31-3401-04)

Byte av examinator m.m.

Högskoleverket har kritiserat Södertörns högskola för dess handläggning av ärenden som rörde byte av examinator under pågående kurs och för inställande av kurser.

Bakgrund

En lärare som också var examinator i kurser i ämnet retorik anmälde Södertörns högskola för att mitt under två pågående kurser ha fattat beslut om byte av examinator. Vidare ställde högskolan med kort varsel in två kurser som skulle hållas vårterminen 2005. Högskoleverket gjorde en utredning i ett förvaltningsrättsligt perspektiv och konstaterade att högskolans handläggning av ärendena om byte av examinator och inställda kurser i ämnet retorik hade flera formella brister.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket kritiserade Södertörns högskola för att

- besluten om byte av examinator och om att ställa in kurserna inte hade fattats av en behörig beslutsfattare,
- besluten inte hade dokumenterats skriftligt i enlighet med verksförordningens regler om dokumentation av beslut och för att
- besluten hade fattats utan information till och samråd med någon studentrepresentant.

Södertörns högskola kritiserades vidare allvarligt för att högskolan genom att ställa in kurserna utan laglig grund hade återkallat gynnande förvaltningsbeslut om antagning för ett antal studenter.

Högskoleverket framhöll vikten av att högskolan följer sina egna delegationsbestämmelser och att studentrepresentanterna får den information och ges den möjlighet till inflytande som de har rätt till. Högskolans hastiga och bristfälliga handläggning av ärendet om byte av examinator i retorikkurserna höstterminen 2004 hade enligt verkets uppfattning medfört att kvaliteten i det för studenterna så viktiga slutmomentet av utbildningarna äventyrades.

Verket pekade vidare på högskolans ansvar för de studenter som antagits till en utbildning.

Beslut 2005-09-27 Kurser i ämnet retorik (reg. nr 31-995-05)

Ett slututlåtande om en students lämplighet till framtida yrke

Högskoleverket har funnit att högskolorna får bedöma en students lämplighet för den kommande yrkesverksamheten endast genom examination. Dessutom har Högskoleverket ansett att ett system, där man först examinerar och godkänner en student, för att därefter i ett slututlåtande göra bedömningar om studentens lämplighet för framtida yrke, inte är förenligt med högskolelagstiftningen.

Bakgrund

Trafikflyghögskolan (TFHS) vid Lunds universitet utfärdade slututlåtanden till studenter som avslutade utbildningen med godkänt resultat. Utlåtandena innehöll omdömen av hur lärarna hade upplevt studenterna och användes för att söka arbete. En godkänd student hade förvägrats ett slututlåtande under hänvisning till att han var olämplig som trafikflygare. Efter det att studenten anmälde TFHS:s förfarande hos Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) som etnisk diskriminering fick han ett slututlåtande. DO utredde ärendet men ansåg sig inte kunna göra något mer. Studenten framställde då ett yrkande om skadestånd hos Justitiekanslern (JK). Både DO och JK begärde yttranden från Högskoleverket.

Högskoleverkets bedömning

I ett yttrande till JK uttryckte Högskoleverket som sin uppfattning att högskolorna har ett ansvar för att bedöma en students lämplighet för den kommande yrkesverksamheten. Genom möjlighet till underkännande och begränsning av antal examinationstillfällen kan olämpliga studenter hindras från att gå vidare i utbildningen och erhålla examen. Godkända prov och examensbevis skall emellertid kunna användas som bevis för att studenten av högskolan har bedömts lämplig för det yrke han eller hon är utbildad för. Ett system där man först examinerar och godkänner en student för att därefter i ett slututlåtande göra bedömningar om studentens lämplighet för framtida yrke, ger inte studenten den rättssäkerhet som högskolelagstiftningen eftersträvar. Ett sådant tillvägagångssätt är inte förenligt med högskolelagstiftningen.

Beträffande skadestånd ansåg verket att TFHS:s förfarande gentemot den klagande studenten utgjorde fel eller försummelse vid myndighetsutövning och hade orsakat att han inte kunnat använda sig av sin godkända utbildning på ett sådant sätt som han skulle kunna göra om TFHS inte hade utfärdat sina utlåtanden. Detta talar för att staten borde ge ersättning till studenten.

JK har ännu inte avgjort skadeståndsanspråket.

Yttrande till DO 2005-06-09 Anmälan om etnisk diskriminering mot Trafikhögskolan i Lund (reg. nr 31-1957-05) och yttrande till JK 2005-11-08 Skadeståndsanspråk mot staten med hänvisning till slututlåtanden från Trafikhögskolan, Lunds universitet (reg. nr 31-3458-05)

Ändring av examensbevis

Högskoleverket har ansett att det inte finns något som hindrar att ett lärosäte tillämpar en mer generös syn på möjligheten till omprövning än den skyldighet som följer av 27 § förvaltningslagen.

Bakgrund

En man anmälde att han fått ett examensbevis där hans namn var felstavat. Örebro universitet erbjöd anmälaren manuell rättning på det befintliga examensbeviset. Anmälaren var inte nöjd med universitetets erbjudande, utan önskade ett nytt examensbevis där hans namn var rätt stavat.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att universitetets erbjudande var att anse som en rättelse. Verket konstaterade vidare att anmälares begäran kunde uppfattas även som en begäran om omprövning av examensbeslutet. Verket bedömde att det inte fanns något som hindrade universitetet att i detta fall tillämpa en mer generös syn på möjligheten till omprövning än den skyldighet som följer av 27 § förvaltningslagen.

Beslut 2005-II-24 Begäran om ett nytt examensbevis (reg. nr 31-3908-05)

Efter verkets tillsynsbeslut fattade universitetet ett omprövningsbeslut att inte ändra sitt tidigare beslut att endast vidta en rättning på examensbeviset. Anmälaren överklagade universitetets omprövningsbeslut till Överklagandenämnden för högskolan. Överklagandenämnden fann att universitetet inte hade en skyldighet att ändra examensbeviset på det sätt som anmälaren begärt.

Frågor om högskoleutbildning

Ändrad studiegång

Högskoleverket har konstaterat att förfarandet att mot en students vilja skilja denna från den övriga studentgruppen och den normala studiegången saknar stöd såväl i någon författning som i högskolans egna regler. Beslutet om den modifierade studiegången fattades dessutom under oklara former, vilket bidrog till ytterligare rättsosäkerhet i ärendet.

Bakgrund

Anhöriga till en student på skådespelarprogrammet vid Teaterhögskolan i Stockholm (TH) framförde i en anmälan till Högskoleverket klagomål mot TH med anledning av högskolans beslut hösten 2002 att skilja studenten från den övriga studentgruppen och utforma studierna individuellt för år 2003. Rektor ansåg att studenten inte hade tillgodogjort sig utbildningens två första år. Studenten hade upplevt detta som mycket kränkande och ingen lärare hade tagit upp några sådana problem tidigare.

Av TH:s yttrande till Högskoleverket framgick bl.a. följande. Skådespelarutbildningen är en renodlat konstnärlig utbildning med gamla traditioner som förhållandevis sent inlemmats i högskolesystemet. Utbildningen tar sikte på arbete i ett kollektiv och är processorienterad med begränsat utrymme för traditionellt individuellt kunskapsinhämtande. Högskolan tar in cirka tio skådespelarstudenter per år som går fyra år på skolan. Under hösten 2002 gällde en utbildningsplan för skådespelarprogrammet, men någon specifik kursplan för varje utbildningsmoment fanns inte. Det var aldrig fråga om att fatta ett beslut om en ”individuell studieplan”, utan om olika studievägledningsmässiga justeringar av studentens studiegång. Hän-syn togs också till övriga kursdeltagares möjligheter att framgångsrikt full-följa sina studier. Den modifierade studiegången måste ses som det stöd som bedömdes som den enda väg för studenten att gå igenom utbildningen och få en examen. Rektorn, som huvudansvarig lärare, fattade beslut i samråd med lärarkollegiet. Rektorn i sin egenskap av examinator hade också det yttersta ansvaret för bedömningar av studenternas studieprestationer.

Högskoleverkets bedömning

Beträffande rektorns befogenheter framgår det av högskoleförordningen att rektorn har beslutanderätt i alla frågor som inte styrelsen skall besluta om och om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. I princip hade därför rektorn rätt att fatta beslut om studentens fortsatta studiegång.

Beträffande rättsligt stöd och formerna för beslutet, kan dock följande sägas. Av utredningen i ärendet framgick att rektorn under höstterminen 2002 tog initiativ till en diskussion om studentens fortsatta studier. Rektorn föreslog att studenten skulle skiljas från den övriga studentgruppen och den normala studiegången och i stället följa en särskild studiegång. Rektorn motiverade sitt förslag med att studiesituationen under de två första åren inte var så bra som den borde. Någon överenskommelse uppnåddes aldrig utan studenten motsatte sig förslaget eftersom det innebar en mycket sämre utbildning.

Händelseutvecklingen och TH:s yttrande visade att rektorns förslag var ett beslut som studenten blev tvungen att rätta sig efter. Det är dock oklart när rektorns förslag blev högskolans beslut. Beslutet förefaller ha fattats av rektorn utan att de formella krav som kan ställas på ett myndighetsbeslut har uppfyllts.

Av TH:s studieplan framgick att en student som var underkänd en termin inte kunde fortsätta till nästa termin. Högskolan har anfört att det var fråga om examination genom fortlöpande bedömning individuellt och kollektivt, som utbildningsplanen anger, och att denna bedömning i princip innebar att studentens prestation inte kunde godkännas. Studenten hindrades dock inte från att påbörja nästa termin. Det framkom inte heller att studenten tidigare hade informerats om att prestationerna inte var tillfredsställande. Högskoleverket delade anmälarnas uppfattning att detta måste tolkas som att studenten godkänts på de tidigare terminerna. TH gjorde gällande att ändringen av studiegången skulle ses som en stödåtgärd och ett alternativ till underkännande eller avrådan.

I högskoleförordningen saknas regler om sådana åtgärder. Eftersom det inte finns några centrala eller lokala regler om stödåtgärder eller avrådan, förutsätter sådana stödåtgärder studentens godkännande. Studenten hade inte gett ett sådant godkännande. Högskolans beslut att ändra studiegången kunde därför inte ses som en stödåtgärd. TH anförde att den modifierade studiegången borde ses som välvillig i förhållande till de grundläggande kraven. Högskoleverket ansåg dock att en åtgärd som innebär att en student berövas sin rätt att följa en normal studiegång och ställs utanför en

studentgrupp måste uppfattas som ett ingripande, särskilt i en verksamhet som enligt högskolans yttrande tar sikte på arbete i ett kollektiv.

Högskoleförordningens bestämmelser om kurs- och utbildningsplaner samt examination utgör en rättslig grund för att studenter skall kunna behandlas lika och på ett förutsägbart sätt. Genom att TH mot studentens vilja vidtagit åtgärder som saknar formellt stöd, har studenten berövats denna rättssäkerhet. Det kan således konstateras att studenten mot sin vilja skiljdes från den övriga studentgruppen och den normala studiegången och fick annan undervisning och att detta förfarande saknar stöd i någon författning eller i högskolans egna regler.

Själva beslutet om den modifierade studiegången fattades dessutom under oklara former, vilket bidrog till ytterligare rättsosäkerhet i ärendet. Högskoleverket ansåg att TH måste kritiseras för dessa brister.

Beslut 2005-01-19 Anmälan mot Teaterhögskolan i Stockholm om ändrad studiegång inom skådespelarprogrammet m.m. (reg. nr 31-1824-04)

Individuell utbildningsplan i stället för beslut om tillgodoräknande

Högskoleverket har konstaterat att en antagen student har rätt att på begäran få ett särskilt beslut om tillgodoräknande. Universitetets förfarande att upprätta en individuell utbildningsplan i stället för att fatta beslut om tillgodoräknande saknar stöd i gällande regler.

Bakgrund

En student ansökte om tillgodoräknande av ett antal kurser inom ett program vid Luleå tekniska universitet. Hon antogs till den senare delen av programmet och fick en individuell utbildningsplan, men inget beslut om tillgodoräknande. Studenten ifrågasatte universitetets handläggning av hennes begäran om tillgodoräknande och påpekade att av den individuella utbildningsplanen inte framgick vilka kurser som hennes arbetslivserfarenhet och tidigare studier ersatte.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att lärosätet är skyldigt att på en antagen students begäran fatta ett särskilt beslut om tillgodoräknande. Beslutet måste dokumenteras i enlighet med verksförordningen. Vidare påpekade verket att ett lärosäte inte får vänta med att fatta beslut om tillgodoräknande tills studenten tar ut examen. Om det inte är helt klart att beslutet innebär ett helt bifall till studentens begäran bör lärosätet dessutom lämna en överklagandehänvisning eller på något annat sätt informera om möjligheten till överklagande. Eftersom beslut om tillgodoräknande avser myndighetsutövning mot enskild måste det vid helt eller delvis avslag också uppfylla de krav som anges i förvaltningslagen på bl.a. motivering av beslut.

Beträffande universitetets förfarande att upprätta en särskild utbildningsplan i stället för att fatta ett beslut om tillgodoräknande anförde verket följande. I högskoleförordningen finns inga föreskrifter om individuella utbildningsplaner inom grundläggande högskoleutbildning. En sådan plan skulle kunna vara ett hjälpmedel för studenten att genomföra utbildningen. I den ovan beskrivna situationen bör den emellertid lämpligen upprättas efter det att lärosätet fattat ett beslut om tillgodoräknande som vunnit laga kraft. En individuell utbildningsplan kan dock inte ersätta ett beslut om tillgodoräknande.

Universitetets förfarande att upprätta en individuell utbildningsplan i stället för att fatta beslut om tillgodoräknande saknar stöd i gällande regler. En individuell utbildningsplan kan dessutom, till skillnad från ett beslut

om tillgodoräknande, inte överklagas varför studenten inte har kunnat utnyttja denna möjlighet.

Högskoleverket var kritiskt till universitetets handläggning av studentens ansökan om tillgodoräknande och anhöll om universitetets redovisning av ärendets fortsatta handläggning.

Uppföljning

Universitetet redovisade att en förnyad ansökan om tillgodoräknande kom in till universitetet och att studenten ansökte om tillgodoräknande för fyra kurser. Det fattades ett beslut som meddelades studenten. Beslutet innebar tillgodoräknande av en kurs och avslag avseende tre kurser. Beslutet överklagades av studenten hos Överklagandenämnden för högskolan.

I uppföljningsbeslutet meddelade verket att Överklagandenämnden för högskolan i sitt beslut hade bifallit studentens överklagande på så sätt att studenten fått tillgodoräkna sig arbetslivserfarenhet som två poäng inom en viss kurs men att överklagandet i övrigt hade avslagits.

Högskoleverket konstaterade att universitetets fortsatta handläggning av ärendet om tillgodoräknande hade varit korrekt.

Beslut 2005-05-09 Handläggning av tillgodoräknande och kursplaner (reg. nr 31-1067-05) och beslut 2005-09-09 Handläggning av tillgodoräknande och kursplaner vid Musikhögskolan vid Luleå tekniska universitet – uppföljning (reg. nr 31-1067-05)

Brister vid hanteringen av barndomsprojektet

Högskoleverket har kritiserat Dramatiska institutet för utformningen och hanteringen av en utbildning. En student vid Dramatiska institutet läste inom ramen för en kurs en text med sexuellt innehåll för en grupp sexåringar.

Bakgrund

I början av februari 2005 väckte en händelse vid Dramatiska institutet stor uppmärksamhet i medierna. En student vid institutet hade inför en grupp sexåringar läst upp en text vars innehåll fick åklagare att inleda en förundersökning om huruvida brottet sexuellt ofredande begåtts.

Dramatiska institutet tillsatte en egen utredare av händelsen och Högskoleverket uppmanade institutet att komma in med utredarens rapport och andra dokument som kunde vara av betydelse för verkets bedömning. Av Dramatiska institutets utredning framgick att uppläsningen hade skett inom ramen för det s.k. barndomsprojektet på programmet dramatik och dramaturgi. Temat för detta års projekt var enligt institutet ”barn och sexualitet”. Studenternas uppgift var bl.a. ”research och skrivarbete med produktion av barn- eller ungdomspjäsa”. Barnen filmades av studenterna under tiden som uppläsningen pågick.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket riktade sammanfattningsvis allvarlig kritik mot Dramatiska institutet för utformningen och hanteringen av utbildningen. Institutet var bl.a. skyldigt att i samband med beslutet om tema genomföra en barnkonsekvensanalys. Dramatiska institutet borde ha inhämtat samtycke från föräldrarna för filmningen av barnen. Det var uppenbart att handledningen av den aktuella studentgruppen hade varit bristfällig. Temat för projektet hade bestämts utan att någon behörig beslutsfattare hade varit inblandad.

Högskoleverket konstaterade att de utredningar som Dramatiska institutet initierat innehöll grundliga redogörelser för vad som hänt och kritiska bedömningar av institutets agerande. En rad åtgärder hade redovisats. Högskoleverket ansåg dock att det fanns ytterligare brister i utformningen och hanteringen av utbildningen och ställde därför en rad krav på åtgärder.

Beslut 2005-06-01 Barndomsprojektet vid Dramatiska institutet (reg. nr 31-559-05)

Bristande förutsättningar för att bedriva musikproducentutbildning

Högskoleverket har konstaterat att när studenterna började på musikproducentutbildningen hade den inte lämnat planeringsstadiet och att det därför saknades förutsättningar för att bedriva utbildningen. Det fanns bl.a. varken utbildningsplan eller kursplaner när utbildningen startade och huvudämnet hade inte heller inrättats.

Bakgrund

Ett antal studenter vid Linköpings universitet, tekniska högskolan, gjorde en anmälan om brister i musikproducentutbildningen vid universitetet. Studenterna framställde även skadeståndskrav motsvarande tagna studielån.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket överlämnade ärendet i den del som rörde skadeståndsanspråket till Justitiekanslern, som inom ramen för statens s.k. frivilliga skadereglering kan besluta om skadestånd till enskilda.

Högskoleverket förklarade att informationen om utbildningarna i första hand skall framgå av utbildningsplanen och kursplanerna och att många av de uppkomna bristerna i utbildningen kunde bero på att dessa viktiga och grundläggande dokument saknades när studenterna påbörjade musikproducentprogrammet.

Högskoleverket konstaterade att det vid tiden för musikproducentutbildningens start i flera hänseenden saknades förutsättningar för att bedriva utbildningen. En utbildningsplan (om än ofullständig) fanns först en vecka efter det att utbildningen hade startat. Kursplaner för den första terminens kurser fastställdes när halva terminen gått. Inte heller fanns nödvändig anskaffning av lokaler och utrustning när studenterna började på programmet.

Utbildningens mål var heller inte klart genomtänkt. Huvudämnet inrättades vid universitetet nästan ett år efter utbildningens start. Det innebar att de studenter som antogs vårterminen 2003 inte var tillförsäkrade en adekvat examen efter avslutad utbildning. Studenterna påbörjade således en utbildning som inte hade lämnat planeringsstadiet. Universitetet hade därigenom från början inte kunnat ge studenterna en fullvärdig utbildning och således äventyrat deras möjlighet att få önskad examen. För detta ansåg verket att universitetet måste kritiserats. Universitetet hade emellertid åtgärdat många av bristerna efter att den första studentkullen påbörjat sina studier. Förbättringsarbetet hade skett i samråd med studenterna.

Högskoleverket förutsatte att universitetet skulle åtgärda eventuella kvarstående brister.

Högskoleverket uppmärksammade att universitetet hade beslutat om riktlinjer för prövningar av om nya utbildningsprogram skulle startas. Enligt dessa riktlinjer skulle vissa förutsättningar för att bedriva utbildningen vara uppfyllda. Till förutsättningarna hörde bl.a. lärarresurser och lärar-kompetens, forskningsanknytning, lokaler och utrustning. Verket fann att riktlinjerna var ett steg i riktning mot kvalitetssäkring av nya utbildningar, vilket Högskoleverket fann lovvärt.

Beslut 2004-01-26 Bristande förutsättningar för att bedriva musikproducentutbildningen vid Linköpings universitet (reg. nr 31-2754-03)

Nollpoängskurser är inte tillåtna

Högskoleverket har ansett att det inte är möjligt att ange att en kurs omfattar noll poäng.

Bakgrund

Högskoleverket uppmärksammade att Mälardalens högskola hade gett en kurs omfattningen noll poäng.

I sitt yttrande till Högskoleverket beskrev högskolan kurserna som föreläsningar och seminarier med pedagogiskt innehåll där aktuella forsknings- och utvecklingsfrågor dryftades. Föreläsningarna och seminarierna utgjorde innehållet i kurserna ”allmänt utbildningsområde (AOU) B-blocket – icke kursanknutna aktiviteter” och ”allmänt utbildningsområde (AOU) C-blocket – icke kursanknutna aktiviteter” vilka examinerades i form av egna seminarietillfällen. Högskolan bifogade kursplaner för båda kurserna.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 6 kap. 2 § högskoleförordningen skall omfattningen av grundläggande högskoleutbildning anges enligt ett poängsystem där varje poäng motsvarar heltidsstudier under en vecka.

Högskoleverket konstaterade att det för de icke kursanknutna aktiviteterna fanns kursplaner och att de således var självständiga kurser inom lärarprogrammet, om än med något missvisande namn. Av kursplanerna framgick att Mälardalens högskola gett kurserna omfattningen noll poäng.

Högskoleverket ansåg att det mot bakgrund av bestämmelsen i 6 kap. 2 § högskoleförordningen inte är möjligt att ange en kurs omfattning till noll poäng. Mälardalens högskola måste därför bedöma kursernas omfattning och ge kurserna ett poängtal.

Högskoleverket anmodade Mälardalens högskola att redovisa vilka åtgärder högskolan vidtagit med anledning av verkets ställningstagande.

Uppföljning

Högskolan redovisade att innehållet i kursen kommer att examineras som ett kursmoment inom en annan kurs.

Beslut 2005-06-29 Icke kursanknutna aktiviteter på lärarprogrammet vid Mälardalens högskola (reg. nr 31-1636-05) och beslut 2005-09-28 Icke kursanknutna aktiviteter på lärarprogrammet vid Mälardalens högskola – nu en uppföljning av Högskoleverkets beslut (reg. nr 31-1636-05).

Vid tiden för beslutet hade 6 kap. 2 § högskoleförordningen den lydelse som framgår av beslutet. Den 1 januari 2007 ändrades emellertid 6 kap. 2 § högskoleförordningen till att ha följande lydelse. Omfattningen av utbildningen skall anges i högskolepoäng där heltidsstudier under ett normalstudieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng.

Denna förändring innebär dock inte någon ändring av Högskoleverkets bedömning i sakfrågan.

Utbildning inom ramen för utbytesprogram

Högskoleverket har kritiserat Lunds universitet för att universitetet inte träffade utlovat avtal om studentutbyte för en student som studerade vid ett universitet i Tyskland inom ramen för Top Industrial Managers for Europe-programmet (TIME).

Bakgrund

TIME-programmet innebar att hemuniversitetet och det utländska partneruniversitetet genom bilaterala avtal om studentutbyte godkände ett studieprogram där studenten efter i regel två års utlandsstudier kom att få examen från såväl hemuniversitetet som det utländska lärosätet. Syftet var att utbilda ”bi-kulturella” ingenjörer. Programmet var godkänt av EU, och TIME-studenten kunde få Erasmus-stipendium under första året.

En förutsättning för det aktuella utbytet var att en överenskommelse träffades mellan de inblandade universiteterna och studenten om bl.a. en individuell studieplan. Studenten åkte till Tyskland innan en sådan överenskommelse träffats. Studenten försökte sedan att få universitetet att träffa ett avtal. Han hade kontakter med både handledare på det tyska universitetet och det internationella kontoret vid hemuniversitetet.

Bristen på en skriftlig överenskommelse medförde till slut att studenten inte fick tentera inom ramen för TIME-utbytet. Han måste i stället skriva in sig vid det tyska universitetet som en vanlig student. Han löpte därför risk att behöva förlänga sina studier för att få den examen som utlovats i utbytesprogrammet vid det tyska universitetet. Att inte längre vara utbytesstudent kunde vidare få konsekvenser för studieavgifter, studiemedel och försäkringar.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket ansåg att universitetet hade ett ansvar för att inom rimlig tid verka för att de avtal som krävs för ett överenskommet studentutbyte träffas mellan parterna. Detta borde helst göras före studentens utresa, eller i varje fall så snart studenten kommit på plats och gjort vad som krävdes av honom eller henne för att hålla sin del av överenskommelsen.

Högskoleverket var kritiskt till att universitetet inom ramen för TIME-programmet låtit studenten åka i väg på utlovat utbyte utan att inom rimlig tid därefter samråda med det tyska universitetet och försäkra sig om att en överenskommelse träffades om studentens studiegång.

Beslut 2005-05-31 Anmälan mot Lunds universitet avseende utbytesstudier (reg. nr 31-245-05)

Handledning vid uppsatsarbete

Högskoleverket har ansett att det inte var lämpligt att en högskola villkorat ett beslut om att byta handledare för en student som skrev en uppsats.

Bakgrund

I en anmälan mot Mälardalens högskola framförde en student ett antal anmärkningar på den handledning som hon fått i samband med en C-uppsats. Högskolan hade bl.a. beslutat att bevilja studenten en ny handledare under förutsättning att uppsatsen reviderades i enlighet med en tidigare handledares anvisningar.

Högskolan anförde i sitt yttrande till Högskoleverket bl.a. att eftersom studenten varit missnöjd med sin första handledare så hade högskolan i enlighet med gällande riktlinjer beslutat att erbjuda studenten en ny. Studenten beviljades även ytterligare två handledningstimmar. Högskolan gjorde bedömningen att korrigerings av uppsatsen skulle göras enligt de synpunkter som den första handledaren haft innan en ny handledare tillsattes.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att det inte finns några nationella regler angående formerna för handledning av uppsatser. Varje lärosäte skall således utarbeta lämpliga förfaringsätt. Vid Mälardalens högskola fanns det riktlinjer för C-uppsatser.

Högskoleverket ansåg dock att det inte var lämpligt att högskolan villkorat ett beslut om att få en ny handledare på det sätt som skett i detta fall. Högskoleverket anmodade Mälardalens högskola att redogöra för vilka åtgärder högskolan avsåg att vidta med anledning av verkets ställningstagande.

Uppföljning

Högskolan redovisade att studenten beviljats en ny handledare och att villkoret att studenten dessförinnan skulle ha gjort de ändringar som den tidigare handledaren föreslagit upphävts.

Beslut 2005-11-15 Anmälan mot Mälardalens högskola angående handledning vid uppsatsarbete (reg. nr 31-1540-05) och beslut 2005-12-22 Anmälan mot Mälardalens högskola angående handledning vid uppsatsarbete – nu en uppföljning av Högskoleverkets beslut den 11 november 2005 (reg. nr 31-1540-05)

Avgifter i högskolan

Hyra av dator

Högskoleverket har ansett att när en utbildning förutsätter att studenterna har bärbara datorer, skall studenter som själva köpt sådana datorer ha möjlighet att använda dem på högskolan på samma sätt som studenter som valt att hyra datorer från högskolan.

Bakgrund

En student anförde i en anmälan till Högskoleverket att Södertörns högskola tog betalt för högskoleutbildning eftersom studenter antagna till utbildningsprogrammet management med informationsteknologi måste hyra bärbara datorer av högskolan. Programmet förutsatte att alla studenter hade en bärbar dator och problemet var att det inte fanns någon möjlighet för studenterna att ha egna datorer, eftersom de inte var tillåtna inom högskolans nätverk.

Södertörns högskola anförde i sitt yttrande till Högskoleverket att högskolan erbjöd studenterna att hyra bärbara datorer för 300 kronor per månad för att hålla studenternas kostnader på en så låg nivå som möjligt. Högskolan informerade att man utredde hur utlåning av nätverkskort skulle kunna organiseras och att alla studenter i framtiden skulle kunna koppla upp sig på skolans nätverk. Högskolan framhöll även att det fanns ett kostnadsfritt alternativ då den programvara som krävdes för att studera på programmet fanns tillgänglig i en av högskolans datasalar.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 10 § högskoleförordningen skall utbildningen vid högskolorna vara avgiftsfri för studenterna.

En dator kan användas av studenterna som ett hjälpmedel och arbetsverktyg under utbildningen. Riksdagen har uttalat följande (bet. 1992/93: UbU03 s. 17).

— Studiematerial och hjälpmedel för personligt bruk är de studerande vid statliga högskolor och universitet däremot traditionellt hänvisade till att betala själva. Om sådana produceras och tillhandahålls av högskolan, anses det tillåtet för dessa att ta betalt. Det förutsätts dock att de studerande inte är förhindrade att, om de önskar och har möjlighet till det, skaffa sig

tillgång till materialet eller hjälpmedlet på annat sätt, t.ex. genom lån eller köp från tidigare studerande.

I detta fall var frågan om studenterna själva skulle behöva skaffa bärbara datorer som skulle användas för personligt bruk. Utifrån riksdagens uttalande om ”hjälpmedel för personligt bruk” ansåg Höskoleverket att svaret borde bli ja.

Anmälaren hade dock anfört att studenterna inte kunde använda egna bärbara datorer, eftersom de inte fick kopplas in på högskolans nätverk. Södertörns högskola hade i sitt yttrande hävdade att studenter med egna datorer kunnat använda högskolans nätverk, men att denna möjlighet skulle upphöra under våren 2004. I stället skulle en annan lösning för att möjliggöra användandet av egna datorer utredas.

Höskoleverket utgick från att Södertörns högskola, mot bakgrund av vad riksdagen anfört om möjligheten för studenterna att själva skaffa hjälpmedlet, skulle se till att studenter med egna datorer kunde använda dessa på samma sätt som de som hyr datorer av högskolan.

Beslut 2004-09-29 Anmälan mot Södertörns högskola angående hyra av dator (reg. nr 31-906-04)

Avgifter för kurs

Högskoleverket har funnit att det inte är tillåtet för Stockholms universitet att ta ut avgifter för en kurs förlagd till Ryssland med hänvisning till att det finns ett kostnadsfritt alternativ.

Bakgrund

En student anmälde att Stockholms universitet tog ut en avgift (1 200 USD) för en kurs förlagd till S:t Petersburg.

Stockholms universitet anförde i sitt yttrande till Högskoleverket att ingen student var tvungen att genomgå kursen i Ryssland och att de studenter som ville genomgå kursen avgiftsfritt kunde välja att läsa kursen i Stockholm.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 1 kap. 10 § högskoleförordningen skall utbildningen vid högskolorna vara avgiftsfri för studenterna. Detta innebär att universitet och högskolor inte får begära att studenterna skall betala för att få delta i undervisning, examination m.m.

Det var enligt Högskoleverkets mening inte möjligt att hävda att det är acceptabelt att ta ut avgifter för en viss utbildning på grund av att ett kostnadsfritt alternativ tillhandahålls. I detta fall hade det inte framkommit att de belopp som studenterna betalade avsåg kost och logi eller andra utgifter som studenterna skall stå för. Betalningen måste därför anses vara en avgift för deltagande i utbildning. En sådan är avgift är inte tillåten. Högskoleverket utgick från att Stockholms universitet skulle upphöra med att ta ut avgiften.

Beslut 2005-12-21 Avgifter för kurs (reg. nr 31-2732-05)

Tryckkostnader för en uppsats

Högskoleverket har ansett att om ett lärosäte anser att en uppsats skall tryckas upp för något annat ändamål än för handledares eller examinatorns bedömning, skall dessa exemplar bekostas av lärosätet.

Bakgrund

En student anmälde Linköpings universitet för att det krävdes att två kopior av magisteruppsatsen, tryckta på universitetets tryckeri, skulle lämnas in för att man skulle få godkänt på magisterkursen. Han ansåg att förfarandet stred mot 1 kap. 10 § högskoleförordningen.

Universitetet tog i sitt yttrande till Högskoleverket upp flera frågor kring olika exemplar av uppsatsen i samband med examinationen och anförde att om man hade gjort något fel så skulle detta justeras.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket ansåg att en student endast skall bekosta sitt eget exemplar och det exemplar som lämnas in för bedömning. Det är rimligt att studenten, om examinatorn ställer krav på ändringar och kompletteringar, står för kostnaden att lämna in en slutlig version av uppsatsen, som examinatorn har som grund för betygsbeslutet. Om lärosätet anser att uppsatsen skall tryckas upp för något annat ändamål än handledarens eller examinatorns bedömning av denna, skall dessa exemplar, med hänvisning till bestämmelsen i 1 kap. 10 § högskoleförordningen, bekostas av lärosätet. Högskoleverket anmodade Linköpings universitet att redovisa vilka åtgärder som universitetet avsåg att vidta med anledning av verkets ställningstagande.

Uppföljning

I uppföljningsbeslutet ansåg Högskoleverket att universitetet inte kunde ställa upp som krav att studenten skulle lämna in en elektronisk version av uppsatsen, förutom en papperskopia, för att betyget skulle registreras. I övrigt hade universitetet vidtagit tillfredsställande åtgärder.

Beslut 2005-05-31 Kostnader för uppsatser vid ekonomiska institutionen, Linköpings universitet (reg. nr 31-88-05) och beslut 2005-12-13 Kostnader för uppsatser vid ekonomiska institutionen, Linköpings universitet – nu fråga om uppföljning av Högskoleverkets beslut den 31 maj 2005 (reg. nr 31-88-05)

Studentinflytande

Förhindrande av studentinflytande

Högskoleverket har funnit att information till och samråd med studenterna i samband med rektorns beslutsmöte inte kan anses ha genomförts i ”god tid” före slutförandet av beredningen. Studenterna borde också ha varit representerade i den grupp som arbetade med rekryteringen av tjänsten som förvaltningschef.

Bakgrund

Studentkåren i Borås anmälde Högskolan i Borås för förhindrande av studentinflytande i samband med anställning av dels en chef för avdelningen för utbildnings- och forskningsstöd, dels en förvaltningschef. Studentkåren ansåg att de utestängts från rekryteringsprocessen för två tjänster som påverkar studenternas utbildning.

Högskolan anförde i sitt yttrande till Högskoleverket att högskolan levt upp till sin informationsskyldighet gentemot studentkåren under hela tillsättningsprocessen. Högskolan borde dock ha inbjudit studentkåren att medverka vid urvalet av och intervjuer med de sökande som varit aktuella för anställningen som chef för avdelningen för utbildnings- och forskningsstöd. När det gällde anställningen som förvaltningschef är rektorns beslutsmöten, där frågan behandlades, öppna för samtliga studenter. Såväl studentkårens företrädare som alla andra studenter vid högskolan hade således möjlighet att framföra sina synpunkter inför detta anställningsbeslut. Högskolan beklagade dock att ingen student ingått i den grupp som fastställde vilka kandidater som skulle kallas till anställningsintervju eller i den grupp som genomförde intervjuerna.

Högskoleverkets bedömning

Enligt 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen har studenterna vid högskolan rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Om beslut inte skall fattas eller beredning inte genomföras av ett organ utan av en enda person skall information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Högskoleverket ansåg att Högskolan i Borås brutit mot sin samrådsskyldighet mot studenterna i samband med tillsättandet av tjänster som förvaltningschef och chef för avdelningen för utbildnings- och forskningsstöd.

Högskolans system för information till och samråd med studenterna i samband med rektorns beslutsmöte ansågs inte innebära att högskolan i ”god tid” före slutförandet av beredningen hade informerat och samrått med studenterna. Studenterna borde vidare ha varit representerade i den grupp som arbetade med rekryteringen av tjänsten som förvaltningschef, vilket även högskolan framhåller i sitt yttrande till Högskoleverket.

Högskoleverket såg positivt på att Högskolan i Borås avsåg att utarbeta rutiner för studentrepresentation i samband med anställningen av administrativ personal på chefsnivå och utgick från att rutinerna togs fram i samverkan med studentkåren.

Beslut 2004-06-24 Förhindrande av studentinflytande vid Högskolan i Borås (reg. nr 31-5579-03)

Utebliven kursvärdering

Högskoleverket har uttalat kritik mot Mittuniversitetet som inte anordnat en kursvärdering i enlighet med högskoleförordningen.

Bakgrund

En tidigare student vid Mittuniversitetet ifrågasatte en institutions hantering av bl.a. hennes examination.

Universitetet anförde i sitt yttrande till Högskoleverket att studenten och handledaren efter kursens slut diskuterat hur arbetet hade fungerat, och att studenten inte hade anmärkt på handledningen. Universitetet anförde vidare följande. Eftersom studenterna antas till respektive examensarbete en och en, och det alltså inte finns någon möjlighet att genomföra en sedvanlig anonym kursvärdering, har institutionen bedömt det som mer ändamålsenligt att hålla sådana dialoger direkt med studenten.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att högskolornas skyldighet att sammanställa kursvärderingarna och att informera om vilka åtgärder resultaten föranleder är av avgörande betydelse för studenternas möjligheter att påverka utvecklingen av kursen och därmed att ha inflytande på högskolans kvalitetsarbete. Institutionen hade således haft skyldighet att anordna en kursvärdering efter kursens slut för att ge studenterna möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen. Kursvärderingarna skulle därefter ha sammanställts och studenterna skulle ha informerats om resultaten och eventuella åtgärder föranledda av kursvärderingen.

Högskoleverket ansåg att institutionens bedömning att det är mera ändamålsenligt att hålla direkta dialoger mellan studenten och handledaren i stället för att genomföra en sedvanlig kursvärdering strider mot de gällande bestämmelserna och syftet med kursvärderingarna. I det aktuella fallet framgick det att studenten hade varit missnöjd med handledningen men inte fått möjlighet att framföra sin kritik på ett rättssäkert sätt. Högskoleverket var därför kritiskt mot att institutionen inte anordnat en kursvärdering i enlighet med 1 kap. 14 § högskoleförordningen. Högskoleverket begärde att universitetet inkom med en redovisning om de åtgärder som universitetet avsåg att vidta med anledning av verkets ställningstagande.

Uppföljning

Universitetet svarade att institutionen tog till sig av kritiken och numera genomför kursvärderingar.

Beslut 2005-10-20 Examination av C-uppsatser vid institutionen för naturvetenskap vid Mittuniversitetet (reg. nr 31-902-05)

Forskarutbildning

Antagning till licentiatexamen

Högskoleverket har konstaterat att det i högskoleförordningen inte finns några begränsningar för antagning till forskarutbildning som avslutas med licentiatexamen. Verket har mot denna bakgrund inte ansett sig kunna ifrågasätta Karolinska institutets (KI) rutiner beträffande antagning till forskarutbildning.

Bakgrund

TVå doktorander vid KI ifrågasatte i var sin anmälan KI:s rutin att av ekonomiska skäl anta doktorander, som egentligen var intresserade av doktorexamen, till forskarutbildning som avslutas med enbart licentiatexamen för att därefter eventuellt låta dessa gå vidare till doktorsexamen.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att den aktuella institutionens rutiner gick stick i stäv med regeringens avsikter med den nya möjligheten till licentiatantagning. I de aktuella fallen var det fråga om tvåstegsantagning med rättsosäkerhet och tidsspillan som följd. Verket ansåg att ärendena var ytterligare exempel på hur den nya möjligheten att anta till licentiatexamen tillämpas av ett lärosäte och vilka konsekvenser det kan få för en enskild doktorand.

Eftersom det i högskoleförordningen inte finns några begränsningar för licentiatantagning var det inte möjligt att ifrågasätta KI:s rutiner.

Högskoleverket vidtog därför ingen annan åtgärd än att överlämna ärendena till regeringen såsom komplettering till verkets rapport *Deltidsstudier och antagning till licentiatexamen*, 2003-10-28, reg. nr 31-700-03, gjord tidigare på uppdrag av Utbildningsdepartementet. Verket har därigenom velat uppmärksamma regeringen på vilka konsekvenser en antagning till licentiatexamen kan få för enskilda doktorander.

Beslut 2004-04-20 Anmälan mot Karolinska institutet angående antagning till licentiatexamen (reg. nr 31-5632-03) och beslut 2004-04-20 Anmälan mot Karolinska institutet angående antagning till licentiatexamen (reg. nr 31-339-04)

Högskoleverket fick år 2006 ett nytt regeringsuppdrag. Enligt uppdraget skulle Högskoleverket komma in med en ny redovisning och bedömning av tillämpningen och effekterna av möjligheten att anta sökande till forskarstudier med licentiatexamen som slutmål. I Högskoleverkets redovisning 2006-06-13, reg. nr 30-1455-06, har verket föreslagit att licentiatexamen bör utgå som examensform. Om licentiatexamen ändå skulle finnas kvar ansåg verket att det borde införas krav på att bara den som uttryckligen begär det får antas till forskarutbildning med licentiatexamen som slutmål.

Universitetets ansvar att fastställa en individuell studieplan

Högskoleverket har konstaterat att fakultetsnämndens skyldighet att fastställa en individuell studieplan gäller även om doktoranden inte medverkar.

Bakgrund

En institution vid Stockholms universitet underlät att fastställa en individuell studieplan för en doktorand med hänvisning till samarbetssvårigheter.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket konstaterade att ett lärosätes (eller fakultetsnämndens) skyldighet att fastställa en individuell studieplan gäller även om doktoranden inte medverkar. Den individuella studieplanen har stor betydelse som grund för att avgöra vilka rättigheter och skyldigheter doktoranden har i sin forskarutbildning. Universitetet kritiserades därför för att institutionen inte upprättat en sådan plan.

Beslut 2004-09-07 Studievillkor och examination i forskarutbildningen vid företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet (reg. nr 31-955-04)

Uppdragsutbildning

Enskild utbildningsanordnare kritiseras för sin uppdragsutbildning

Högskoleverket har kritiserat Ersta Sköndal högskola för hur högskolan har bedrivit sitt samarbete med Huma Nova i kurser i psykosyntes.

Bakgrund

Med anledning av Huma Novas marknadsföring av ”fullt ackrediterade universitetskurser i psykosyntes” i samarbete med Ersta Sköndal högskola bad Högskoleverket på eget initiativ att högskolan skulle redogöra för sitt samarbete med Huma Nova.

Ersta Sköndal högskola skickade in det aktuella samarbetsavtalet till verket. Enligt Ersta Sköndal högskola skedde samarbetet med Huma Nova inom den uppdragsutbildning som bedrevs av institutionen för socialt arbete – Sköndalsinstitutet. Av arbetsavtalet framgick respektive utbildningsanordnares, dvs. Sköndalsinstitutets och Huma Novas, uppgifter för genomförandet av kurserna. En avslutad och godkänd kurs gav högskolepoäng för kursdeltagarna.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket redogjorde för sin inställning till vad rätten att utfärda examina innebär för en privat utbildningsanordnare; i detta fall Ersta Sköndal högskola. Högskoleverket anförde bl.a. följande. Enligt förordningen om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor får en högskola som har staten som huvudman bedriva uppdragsutbildning. En enskild utbildningsanordnare omfattas inte av denna förordning. En högskola med staten som huvudman är dock förhindrad att samarbeta med ett utbildningsföretag på det sätt som Ersta Sköndal högskola har gjort i detta fall. För att en enskild utbildningsanordnare skall få utfärda akademiska poäng för en utbildning krävs tillstånd för att utfärda examina, vilket Ersta Sköndal högskola har på flera olika områden. Som villkor krävs även bl.a. att utbildningen skall vara avgiftsfri för de studerande.

Av utredningen framgick dock att Huma Nova sålt utbildningar till enskilda studerande som efter att ha antagits och genomgått utbildning hos

Huma Nova fått betyg eller kursintyg hos Ersta Sköndal högskola och där registrerats för poäng.

Högskolan uppgav själv att högskolan allvarligt brustit i uppmärksamhet när avtalet med Huma Nova ingicks, eftersom det var uppenbart att utbildningen i regel baserades på avgifter från enskilda personer. Det var enligt högskolan inte aktuellt att träffa något nytt avtal med Huma Nova, och en översyn av högskolans uppdragsutbildningar skulle göras som omfattade alla institutioner där uppdragsutbildning bedrevs eller planerades.

*Beslut 2004-03-04 Ersta Sköndal högskolas samarbete med Huma Nova
(reg. nr 31-3025-03)*